

Προσφώνηση από τον πρόεδρο του Πνευματικού Ιδρύματος Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου»

Τηλαύγη Δημητρίου

Κυρίες και κύριοι,

Η πραγματοποίηση του Συνεδρίου για τον Αρίσταρχο στη Σάμο, ήταν τόσα χρόνια για μας στο Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου Νικόλαος Δημητρίου, ένα ανεκπλήρωτο όνειρο· γι αυτό όταν ο κ. Εξαρχάκος πρότεινε την οργάνωση συνεδρίου με θέμα το έργο του Αρίσταρχου, μας βρήκε όχι μόνο σύμφωνους, αλλά μας ενθουσίασε.

Θα ασχολούμασταν μ' ένα δικό μας άνθρωπο. Δεν μπορούμε βέβαια να υπερηφανευτούμε πως είμαστε απόγονοί του, ύστερα από τόσα ταραγμένα χρόνια με ερημώσεις και εποικισμούς που πέρασε η Σάμος. Όμως το μόνο σίγουρο είναι πως γεννηθήκαμε στον ίδιο τόπο. Είναι θαυμάσιο το ότι οι αρχαίοι προσδιορίζουν τους μεγάλους άνδρες, αντί επιθέτου με τον τόπο καταγωγής τους. Αρίσταρχος ο Σάμιος, Πυθαγόρας ο Σάμιος. Όταν τ' ακούμε αισθανόμαστε σαν να πρόκριτε για τον παππού μας, για το χωριανό μας.

Ο Αρίσταρχος είναι ένας απ' τους πιο ένδοξους αστρονόμους και μαθηματικούς της Αλεξανδρινής περιόδου. Ουσιαστικά είναι ο πατέρας και θεμελιωτής της Αστρονομικής επιστήμης. Οι έρευνές του πάνω στην αστρονομία είχαν βάση τη λογική σκέψη και όχι τις θρησκευτικές δοξασίες. Θεωρείται ως ένα από τα φωτεινότερα πνεύματα της ιστορίας της ανθρωπότητας. Αυτός ρητά και απερίφραστα και με πρωτοφανή τόλμη διατύπωσε τη θεωρία του για το ηλιοκεντρικό σύστημα, ότι η γη και οι άλλοι γνωστοί τότε πλανήτες περιστρεφόμενοι γύρω απ' τον άξονά τους περιστρέφονται συγχρόνως και γύρω απ' τον ήλιο.

Όπως όλοι οι μεγάλοι και οι νεωτεριστές έτσι και ο Αρίσταρχος δεν πέρασε εύκολα τις θεωρίες του· αντιμετώπισε κι αυτός πολέμιους, διώξεις, ακόμα και την ποινή του θανάτου· γι αυτό άλλωστε αναγκάστηκε να φύγει στην Αλεξάνδρεια. Ο ιστορικός φιλόσοφος Κλεάνθης, κατηγόρησε τον Αρίσταρχο επειδή οι αστρονομικές θεωρίες του ήταν αντίθετες με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις ότι η γη ήταν ακίνητη. Κατηγορήθηκε λοιπόν απ'

αυτόν «ως κινών την του κόσμου εστίαν και ταράσσον ούτω την των Ολυμπίων ηρεμίαν».

Η μεγάλη αδικία που έγινε για στον Σάμιο σοφό, αρκετά χρόνια ύστερα απ' αυτόν ήταν η οικειοποίηση των θεωριών του και των αντιλήψεών του από σύγχρονους επιστήμονες. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση ήταν του Πολωνού Νικολάου Κοπέρνικου, ο οποίος 1700 χρόνια μετά, όντας γνώστης της αρχαίας ελληνικής μελέτησε στο Βατικανό ό,τι σχετικό κείμενο υπήρχε και ιδίως τα θέματα αστρονομίας.

Ο σαμιώτης μαθηματικός κ. Ταμβακλής γράφει:

η τιμή και η δόξα γι αυτόν θα ήταν πολύ πιο μεγάλη, αν έλεγε την καθαρή αλήθεια, ότι δηλαδή το έργο αυτό είναι αποτέλεσμα της σύνθεσης των δοξασιών των Αρχαίων Ελλήνων αστρονόμων και φιλοσόφων και όχι «νέα» ανακάλυψη δική του. Ένας πραγματικά εξάιρετος μελετητής και μέγας ερευνητής του κόσμου, μια εκπληκτική επιστημονική διάνοια, άξια κάθε τιμής και σεβασμού, ένας φιλόδοξος γιατρός και κληρικός, φάνηκε και φέρθηκε σαν ένας άνθρωπος μικρός και ανέντιμος, που συνειδητά προσπάθησε να παραχαράξει την ιστορία να σφετεριστεί πολλών άλλων τα επιτεύγματα και να εξαπατήσει την επιστημονική κοινότητα και ολόκληρη την ανθρωπότητα. Φαίνεται πιστευε, ότι οι αρχαίοι έλληνες συγγραφείς έχουν πια ξεχαστεί, θαμμένοι στα κατάβαθα του παρελθόντος αφού 1700 χρόνια πριν απ' αυτόν είχε μιλήσει ο Αρίσταρχος γι αυτά τα θέματα κ.ά., ο Πλάτωνας ο Φιλόλαος, ο Πυθαγόρας ο Αναξίμανδρος, ο Αναξαγόρας, ακόμα πιο παλιά. Ποιος γνώριζε πια κάτι γι αυτούς τους ανθρώπους και ποιος είχε κάτι ακούσει για τις δοξασίες τους και τις συγγραφές τους!

Για την ιστορία θα ήθελα να αναφέρω πως τον Ιούνιο του 1980 πραγματοποιήθηκε εδώ στο ίδιο μέρος, ένα Διεθνές συμπόσιο με θέμα «Αρίσταρχος ο Σάμιος» απ' το Υπουργείο Πολιτισμού, με σκοπό να αποκατασταθεί η αλήθεια σχετικά με τις δοξασίες του Αρίσταρχου. Στο συμπόσιο αυτό πήραν μέρος 25 διάσημοι επιστήμονες έλληνες και κυρίως ξένοι απ' όλο τον κόσμο, που με τις εισηγήσεις τους και τα συμπεράσματα του συμποσίου, απόδωσαν τα του Καίσαρος τω Καίσαρι.

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά όλους που βρίσκεστε εδώ σήμερα και χωριστά τους διοργανωτές και εισηγητές του συνεδρίου. Εύχομαι το συνέδριο να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Στους φιλοξενούμενούς μας, καλή διαμονή στη Σάμο.

Τηλαύγης Δημητρίου